

УДК 327 (100 + 477)

Формування транснаціональної еліти як чинник сучасних глобалізаційних процесів

М.А. АРТЕМЕНКО

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпропетровськ, Україна, E-mail: marinartemenko@mail.ru

Авторське резюме

Статтю присвячено особливостям формування транснаціональної еліти, її впливу на сучасні політичні та економічні процеси в світі, проблемам її існування та зв'язку з українською національною елітою.

Поява транснаціональної еліти обумовлена самою логікою глобалізації – перетворенням світу в певну соціальну цілісність. У цьому контексті має місце втрата сучасними національними елітами повноти легітимності і поява нового транснаціонального суб'єкта історії, що поширює свою владу на весь світовий простір і створює новий формат влади. Автор надає власне визначення даного феномена і пропонує розглядати транснаціональну еліту як об'єднання найбільш впливових представників певних 3 класів.

У статті визначені детермінанти формування транснаціональної еліти, а також розглянуті основні платформи її взаємодії (Всесвітній економічний форум, Більдерберзька група, Азійський форум, т. і.). Особлива увага приділяється аналізу зв'язку транснаціональної еліти з українською національною елітою, що безпосередньо пов'язано з перспективами політичного розвитку України, вимушеної адаптуватися до викликів глобалізації і шукати відповіді на них. В цьому контексті автор наголошує на важливості Ялтинської європейської стратегії, яка є майданчиком конвергенції української еліти з загальносвітовою елітою.

У статті також розглянута програма «просування демократії», як приклад свідомої реалізації транснаціональною елітою різноманітних політичних та економічних проектів по всьому світу.

Ключові слова: транснаціональна еліта, українська національна еліта, глобалізація, мондіалізація.

The formation of transnational elite as a factor of modern globalization processes

M.A. ARTEMENKO

The Oles Honchar Dnepropetrovsk national university, Dnepropetrovsk, Ukraine, E-mail: marinartemenko@mail.ru

Abstract

This article deals with the characteristics of the formation of transnational elite and its influence on contemporary political and economic processes in the world, the problems of existence and communication with the Ukrainian national elite.

The emergence of transnational elites due to the logic of globalization – transformation of the world in a certain social integrity. In this context, there is a loss of current national elites completeness of legitimacy and the emergence of new transnational subject of history, extending its authority throughout the world space and creates a new format of authority. The author gives his own definition of this phenomenon and proposes to consider the transnational elite association as the most influential members of certain 3 classes.

In this article are identified the determinants of the formation of a transnational elite, as well as the basic platforms of its interaction (World Economic Forum, the Bilderberg Group, the Asian forum, and so on). Particular attention is paid to the analysis of communication transnational elite with the Ukrainian national elite, which is directly linked to the future political development of Ukraine, forced to adapt to the challenges of globalization and seek answers to them. In this context, the author notes the importance of the Yalta European Strategy, which is a platform of convergence Ukrainian elite with the worldwide elite.

In the article is also reviewed the program «promoting democracy» as an example of conscious realization different political and economic projects around the world by transnational elite.

Keywords: transnational elite, ukrainian national elite, globalization, mondialization.

Постановка проблеми. Всеохоплюючою тенденцією розвитку сучасного суспільства є його глобалізація, тобто процес всесвітньої економічної, культурної та політичної інтеграції та уніфікації. Це природно-історичний, об'єктивний процес, який охоплює всі сфери суспільного життя. В цьому контексті стираються національні кордони, держава втрачає свої історичні функції і національні еліти вже не в змозі контролювати національні економіки, а також сфери політики та культури. В результаті відбувається поступове зміщення

центру ухвалення рішень з національного на наднаціональний рівень. Тож сучасні національні еліти втрачають повноту легітимності і в останні десятиліття з'являється новий суб'єкт світової політики – транснаціональна еліта, яка усвідомлено сприймає сучасні тенденції і активно формує світопорядок у власних інтересах. Вона поширює свою владу на весь світ і створює принципово новий механізм глобального управління.

У цьому контексті особливого значення набуває питання визначення поняття «транс-

© М.А. Артеменко, 2014

національна еліта». Адже сам термін рідко використовується авторами в дослідженнях, причому в абсолютно різних значеннях.

Так, наприклад, В. Робінсон використовує даний термін, аналізуючи виникнення прозахідно орієнтованої транснаціональної еліти в країнах, що розвиваються. Дж. Біверсток відзначає міграційні процеси з точки зору концепції мережевого суспільства М. Кастельса [4]. Деякі дослідники застосовують даний термін, говорячи про транснаціональне бізнес-співтовариство або про представників найбільш мобільних типів капіталу (наприклад, торгового або фінансового), які об'єднують зусилля задля створення певної структури економічної і політичної влади, що долає державні кордони.

На нашу думку, транснаціональна еліта – це група осіб, що приймають стратегічно важливі рішення в масштабах глобального світу. Важливо й те, що нині їх компетенція виходить за рамки національних держав. Це замкнений міжнародний клуб зі своєю компаративною етикою, що складається з провідних політиків, мільярдерів, економістів та інтелектуалів. Заради об'єктивності зазначимо, що транснаціональна еліта відноситься до інтеграції (нового глобального правлячого класу) [9].

Аналіз досліджень і публікацій. Ступінь наукового дослідження запропонованої теми наразі недостатній. Це зумовлено тим, що транснаціональна еліта – відносно новий соціально-політичний феномен. Тим паче, що її формування як фактора сучасних глобалізаційних процесів – незавершений процес, що містить у собі чимало питань. Це свідчить про надзвичайно високий рівень актуальності обраної теми дослідження. Серед дослідників сучасних політичних, економічних і соціальних тенденцій, які досліджують феномен глобалізації, слід виокремити таких учених, як М.А. Шепєлев [10], О.Г. Білорус [2], У. Бек, Зб. Бжезинський [3].

З метою концептуалізації феномена «транснаціональна еліта» були розглянуті роботи таких зарубіжних дослідників, як В. Робінсона, Дж. Біверстока, Д. Колемана, С. Скоузе-на, М. Кастельса. Актуальною по відношенню до представників транснаціональної еліти є концепція «нового кочівництва». Феномен «неономадизму», вперше концептуалізований Ж. Атталі, досліджується О. Панаріним, М. Калашніковим, С. Бородіним [1]. У той час, як С. Хантінгтон розглядає такий феномен, як «культура Давосу», наголошуючи на її визначній ролі в контексті процесів глобалізації [8]. Варто наголосити на роботах таких учених, як М.А. Шепєлев [10], І.В. Іванов [4-5], М.А. Шибанова [9], Ж. Атталі [1], які зробили великий внесок у розвиток даної проблематики.

Метою дослідження є аналіз особливостей формування транснаціональної еліти, її впливу на сучасні політичні та економічні процеси в

світі, проблемам її існування та зв'язку з українською національною елітою.

Виклад основного матеріалу. Символом глобалізації кінця ХХ ст. стала економічна глобалізація, процеси якої супроводжуються глобалізацією політичною. Слід погодитися з О.Г. Білорусом, який досить влучно називає глобалізацію «найважливішим економічним інструментом організації сучасного міжнародного життя», чим наголошує на тому, що в процесі глобалізації економіка стає ідеологією та політикою сучасної епохи, таким чином, виконуючи системоорганізуючі функції в глобалізованому світі [2]. Адже глобалізація формує новий соціально-економічний устрій, чим створює принципово нову систему економічних відносин, а саме економічну систему глобалізму. Формування економічної системи глобалізму в ході розвитку глобалізаційного процесу, в свою чергу, підготувало розгортання мондіалізації як якісно нової стадії в процесі інтернаціоналізації світової економіки, культури, політики і технологічного прогресу, коли на перший план виходить створення механізмів глобального управління.

Це свідчить про те, що мондіалізація, як політико-управлінський вимір глобалізації, полягає в цілеспрямованій стратегії з перетворення людської цивілізації на уніфікований об'єкт глобального керування. Адже вона передбачає свідоме ослаблення традиційних економічних, соціокультурних, територіальних і державно-політичних бар'єрів, які колись захищали народи від зовнішніх впливів і поряд із цим ізолювали їх один від одного. Тим паче, що специфіка мондіалізації у політичній діяльності спрямована на організацію деякої «надбудови» глобальної економіки. В останні десятиліття сформувався специфічний суб'єкт цієї діяльності – це транснаціональна еліта, інтереси якої пов'язуються саме з глобальним рівнем політичної інституціоналізації.

В умовах сучасних глобалізаційних процесів відбувається порушення суверенітету національної держави. Отже, частина функцій держави передається на наднаціональний рівень або міжнародним організаціям (наприклад, МВФ, ВС, ЄС та ін.) [11]. Тож національні держави (в першу чергу країни, що розвиваються) програють у цьому поєдинку і віддають свої повноваження транснаціональним елітам, які усвідомлено сприймають глобальні тенденції і активно формують світопорядок у власних інтересах. Зб. Бжезинський досить точно відзначає, що в той час як більшість національних урядів досі «грають у шашки», транснаціональні еліти вже давно «грають у шахи» [3].

У контексті сучасних глобальних трансформацій відбувається транснаціоналізація світової еліти, а саме – її об'єднання. Пропонуємо розглядати її транснаціоналізацію з точки зору об'єднання представників наступних 3 класів:

1. Світові капіталісти (наприклад ТНК, інвестиційні фонди, фінансові гравці), що мають економічні інтереси у багатьох країнах світу, а також місцеві олігархи та компрадори.

2. Представники національних політичних еліт, які спокушені новими можливостями реалізації власних інтересів.

3. Представники інтелігенції, що відмовилися служити власному народу, культурі та релігії (наприклад аналітики, журналісти та ін.). Слід наголосити на тому, що останні є провідниками нової ідеології, жертвами нової культури, яка по своїй суті є елітарною.

Отже, сучасна транснаціональна еліта представляє собою об'єднання найбільш впливових представників запропонованих вище трьох класів. Виникнення транснаціональної еліти обумовлено економічними, політичними, соціальними та науково-технічними явищами і тенденціями останніх десятиліть. Варто зазначити, що її формування, насамперед, пов'язане з такими факторами, як створення «фінансової цивілізації»; розвиток міжнародних міждержавних організацій у напрямку бюрократизації; нездатність державних інститутів контролювати економічний розвиток у світовому масштабі; діяльність транснаціональних компаній, бюджети яких більші, ніж бюджети суверенних держав. Таким чином, поява транснаціональної еліти обумовлена самою логікою глобалізації, а саме – перетворенням світу в певну глобальну цілісність та виникненням транснаціонального політичного простору, що характеризується появою нових суб'єктів і наддержавним рівнем прийняття рішень [4].

На сьогодні особливістю транснаціональної еліти є те, що вона не асоціює себе з певною конкретною територією. Її представники є кочівниками, які не визнають жодних кодексів і місцевих обмежень, ставлячи себе в незалежне від національних інтересів і сподівань становище. Візьмімо для прикладу Мохамеда Ель Ерієна, виконавчого директора «Рімсо». У дитинстві він багато мандрував між Францією, Єгиптом, США, Швейцарією та Великою Британією. Освіту здобув у Кембриджі та Оксфорді. А тепер він керує компанією, що розташована у США, проте належить німецькому фінансовому конгломератові «Allianz SE». Крім того, він і сам стверджує, що є таким собі світовим кочівником, адже не може назвати рідною жодну з країн.

Необхідно зазначити, що значна частина транснаціональної еліти знаходиться в прикордонному просторі (наприклад, представники ТНК, глоб-троттери, фінансові спекулянти і т. д.). Громадянство для таких осіб є товаром, а національна прихильність багато в чому просто фікція. Ж. Атталі називає представників транснаціональної еліти «новими кочівниками», які не прив'язані до конкретної країни і відповідно культури, у них немає дому, а бізнес

та розваги розкидані по всьому світу [5]. Це, в свою чергу, свідчить про те, що головною тезою «нових кочівників» є формула Більдерберзького клубу «Влада – це товар». Відповідно соціальні відносини розглядаються транснаціональною елітою як товарні. Структури нових кочівників, наче мережа, охоплюють увесь світ. Проте транснаціональна еліта орієнтується на Захід через те, що це їхнє преференціальне середовище проживання з найкращими умовами існування.

Глобалізація має на увазі процеси, в яких національні держави потрапляють у павутину транснаціональних акторів і підкоряються їхнім владним можливостям. Це історичний час транснаціональної еліти. Таким чином, основна мета транснаціональної еліти полягає в тому, щоб здійснювати контроль і управління людством у рамках світосистеми. А в результаті отримати доступ до активів і ресурсів, які раніше знаходилися під контролем національних держав. Транснаціональна еліта зацікавлена в реалізації власних інтересів у рамках єдиного світового ринку і досить часто саме за рахунок своїх країн і народів. Вона поширює свою владу на весь світ і створює принципово новий механізм глобального управління.

Відзначимо, що взаємодія транснаціональних еліт, які втратили національну прив'язку та діють всупереч інтересам власних народів, виражається у змісті і способах прийняття глобальних політичних рішень. Тож можна сказати, що сучасний етап розвитку політичного світоустрою є запрограмованим. Транснаціональні еліти свідомо реалізують різноманітні політичні та економічні проекти по всьому світу. Одним із основних глобальних проектів транснаціональної еліти є «просування демократії» [9]. Відповідно до концепції С. Хантінгтона, процес демократизації реалізується в результаті консенсусу й під контролем транснаціональних еліт у цілях економічної та політичної інтервенції у суверенні держави [8]. Головними цілями у цьому напрямку є встановлення політичного й економічного контролю на певних територіях, відкриття доступу до їх ресурсів, включення регіонів у глобальний капіталізм. Основним завданням є реформування національних систем, що включає як економічні перетворення (лібералізація економік), так і політичні (встановлення інститутів поліархії). Одним із основних механізмів реалізації проекту є культивування в державах переходу транснаціонально-орієнтованих еліт з метою здійснення політичних та економічних реформ. Відомо, що посилення транснаціонального домінування і поєднання західних держав з транснаціональним капіталом досить часто пов'язують з президентством Р. Рейгана в США та М. Тетчер у Великобританії, а також з «неоліберальною революцією», яку недарма називають моментом зміни історії людства. Саме за

сприяння Заходу неоліберальна доктрина поширилась по всьому світу і в результаті стала інструментом домінування транснаціональної еліти в умовах сучасності. Таким чином, реформи, що просуваються за допомогою демократії, є найважливішими механізмами глобального капіталізму. Варто також відзначити, що саме запровадження інститутів поліархії дає можливість впливати на процес прийняття політичних рішень для зовнішніх гравців по відношенню до держави.

З метою вирішення глобальних проблем сучасності представники транснаціональної еліти зустрічаються на щорічних міжнародних конференціях. Найголовнішою з них є Всесвітній економічний форум (ВЕФ), який традиційно проводиться в Давосі (Швейцарія). Нагадаємо, що ВЕФ є незалежною міжнародною неурядовою організацією, мета якої полягає у розвитку міжнародного співробітництва задля пошуку шляхів вирішення глобальних проблем сучасності. Тож недарма С. Хантінгтон називає транснаціональну еліту «культурою Давоса», відзначаючи, що вона усвідомлює свою автономність і тому слабо підзвітна національним електоратам [8]. Адже представники даної культури контролюють практично всі міжнародні інститути, більшість урядів світу, а також значну частку світової економіки і військового потенціалу. Не менш важлива Вільдерберзька група, яка зустрічається щорічно в Північній Америці або Європі, проте закритіша і вибірковіша, орієнтується переважно на глобальний бізнес і геополітику. Зазначимо й Азійський форум у Боао, що проводиться на китайському острові Хайнань, як наслідок підвищення економічної ролі Китаю. Важливе місце посідають конференції TED (Технології, Розваги, Дизайн), які орієнтуються на еліту комп'ютерної індустрії. «Сонячна долина» Герберта Алена, в свою чергу, збирає медійних магнатів. Слід згадати і «Фестиваль ідей» інституту Аспена, який орієнтується на політичну еліту. Саме ці щорічні конференції виступають майданчиком для взаємодії представників транснаціональної еліти. Саме там можна зустріти Д. Рокфеллера, П. Пітерсона, Б. Гейтса, Д. Сороса, Д. Екслрода, Л. Бленкфейна, П. Волкера, А. Меркель, К. Більдта, О. Квасневського, Б. Коморовського, К. Паттена та ін. Також там можна зустріти таких представників української еліти як: Р. Ахметов, В. Пінчук, І. Коломойський, П. Порошенко та ін.

Сьогодні жодна держава у світі не може бути ізольованою від сучасних глобалізаційних процесів, адже в них вона включена в «автоматичному режимі». Україна – не виняток. Саме тому перед нашою державою постає нагальна потреба інтегрування у світовий простір, щоб віднайти своє гідне місце в ньому та визначити свою роль щодо динаміки глобалізаційного розвитку. Місце та роль України у сучасних світо-

вих глобалізаційних процесах передусім визначається рівнем включеності національної еліти в такі процеси. Зокрема, це стосується представлення України на всесвітніх політичних та економічних форумах. Важливим показником такого рівня інтеграції є участь України у щорічному Всесвітньому економічному форумі (ВЕФ). Окрім того, з 2005 року під час проведення ВЕФ у Давосі наша держава організовує і проводить Українську ланч-конференцію, в ході якої обговорюються тенденції розвитку нашої країни. Слід зазначити, що ланч-конференція відбувається за підтримки Фонду В. Пінчука та міжнародної інвестиційно-консалтингової компанії EastOne. Вона є найвидатнішим щорічним міжнародним зібранням за межами України, покликаним пропагувати нашу державу серед світової еліти. Активна діяльність України в ВЕФ, в свою чергу, спонукає міжнародну спільноту до діалогу і позитивно впливає на входження української еліти до світової. Таким чином, ми спостерігаємо поступове зміщення центру ухвалення рішень з національного на наднаціональний рівень.

У цьому контексті варто відзначити також Ялтинську європейську стратегію (YES), яка була заснована в 2004 році українським бізнесменом та громадським діячем В. Пінчуком. YES слугує майданчиком для обговорення нових ідей і поглядів про шляхи розвитку Європи, України і всього світу. Проведення YES допомагає нашій державі встановити діалог з іншими світовими лідерами задля того, щоб знайти відповіді на виклики сучасності. В цьому контексті українська еліта консолідується зі світовою і, таким чином, інтегрується у світовий простір. Слід наголосити на тому, що сьогодні еліти здобувають увесь світ. Вони звільняються від національної прив'язки і пов'язаних із нею зобов'язань, поривають з її традиціями і нормами за допомогою послідовного руйнування національних суверенітетів. Тож можна сказати, що, з одного боку, мондіалізація носить паразитарний характер. Таким чином, мондіалізм з'являється як позбавлений усякої відповідальності новий елітаризм, який руйнує всі перешкоди, що стоять перед ним (державу, мораль і сам народ).

Важливо розуміти, що нині світова політика формується зовсім не випадково, адже дійсно існують глибинні, цілеспрямовані сили, що відіграють значну роль у визначенні міжнародного консенсусу. Справжня влада зосереджена в руках неофіційної міжнародної групи осіб, представників транснаціональної еліти. Отже, сучасна транснаціональна еліта – це щось схоже на замкнений міжнародний клуб зі своєю компаративною етикою. Нині цей клуб і є механізмом глобального керування. А оскільки об'єктом глобального управління є самі процеси глобалізації, що охоплюють усі сфери діяльності сучасного суспільства, то можна стверд-

жувати, що транснаціональні еліти дійсно чинять безпосередній вплив на сучасні процеси глобалізації.

Висновки. Отже, глобалізація, як процес перетворення світу в певну соціальну цілісність з її суперечливими наслідками, є одним із найбільш серйозних викликів в історії людства. Слід зазначити, що особливість сучасного світу полягає у зростаючому елітаризмі. Як результат, в останні десятиліття формується транснаціональна еліта, яка є провідником західної ідеології. У роботі було запропоновано розглядати її як об'єднання найбільш впливових представників певних трьох класів.

Безумовно, глобалізація як об'єктивний процес впливає на Україну. Тому нині саме від української національної еліти залежить її статус у глобалізаційному розвитку. Адже саме українська еліта має взяти на себе функції збереження національної ідентичності України шляхом реалізації власних політико-економічних інтересів. У цьому контексті майданчиком для процесів інтеграції транснаціональної еліти, а також наднаціональним механізмом прийняття рішень виступають ВЕФ та YES. В

рамках цих зустрічей Україна шукає відповіді на виклики сучасності, а українська національна еліта консолідується з транснаціональною, налагоджуючи з нею діалог. Дослідивши дану проблематику, можна стверджувати, що транснаціональна еліта у вигляді «нових кочівників» здійснює значний вплив на сучасні транснаціональні та глобальні процеси. Проте вона зацікавлена в реалізації власних інтересів, перш за все економічних. Ми дійшли висновку, що сучасний етап розвитку політичного світоустрою є запрограмованим. Транснаціональні еліти свідомо реалізують різноманітні політичні та економічні проекти по всьому світу. Прикладом може слугувати розглянута у роботі програма «просування демократії».

Таким чином, в сучасних умовах «культура Давоса» є невід'ємною частиною світової політики, яка існує незалежно від того, як її визначає та розуміє суспільство. Вона налагоджує діалог з національними елітами та націлює їх на задоволення потреб глобалізації. Отже, транснаціональна еліта є дійсно тією силою, що визначає розвиток сучасних глобалізаційних процесів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Аттали Ж. На пороге нового тысячелетия [Текст] / Ж. Аттали. – М.: Международные отношения, 1993. – 66 с.
2. Белорус О.Г. Экономическая система глобализма [Текст] / О.Г. Белорус. – К.: КНЭУ, 2003. – 376 с.
3. Бжезинский, Зб. Великая шахматная доска [Текст] / Зб. Бжезинский. – М.: Международные отношения, 1998. – 250 с.
4. Иванов В.Г. Вызовы постсовременности: транснациональное политическое пространство и транснационализация элиты [Текст] / В.Г. Иванов // Объединенный научный журнал. – 2006. – № 8. – С. 11-17.
5. Иванов В.Г. Роль транснациональной элиты в контексте глобализационных процессов [Текст] / В.Г. Иванов // Вестник Московского университета. Сер. 12. – 2003. – № 4. – С. 99-104.
6. Кочетков А.П. Власть и элиты в глобальном информационном обществе [Текст] / А.П. Кочетков // Полис. – 2011. – № 5. – С. 8-21.
7. Панарин А.С. Искушение глобализмом [Текст] / А.С. Панарин. – М.: Эксмо-Пресс, 2002. – 416 с.
8. Хантингтон, С. Столкновение цивилизаций [Текст] / С. Хантингтон. – М.: АСТ, 2003. – 603 с.
9. Шебанова М.А. Международная бюрократия как слой транснациональных политических элит [Текст] / М.А. Шебанова // Полис. – 2012. – № 1. – С. 136-148.
10. Шепелев М.А. Глобалізація управління як мегатенденція сучасного світового розвитку [Текст] / М. А. Шепелев. – К.: Генеза, 2004. – 512 с.
11. Hunziker R. The New Transnational Elite [Electronic resource] / R. Hunziker. – Regime to access: <http://www.counterpunch.org/2012/08/07/the-new-transnational-elite/>

Стаття надійшла до редакції 15.10.2014

REFERENCES:

1. Attaly, Zh. Na porohe novoho tusiacheletyia (On the threshold of the new millennium). Moscow, 1993, 66 p.
2. Belorus, O. H. Ekonomicheskaya sistema hlobalizma (Economic system of globalization). Kyiv, 2003, 376 p.
3. Bzhezynskiy, Zb. Velykaia shakmatnaia doska (The Grand Chessboard). Moscow, 1998, 250 p.
4. Yvanov, V. H. Vyzovy postsovremennosti: transnatsionalnoe politicheskoe prostranstvo y transnatsyonalizatsiya elity (Calls of postmodernity: a transnational political space and the transnationalization of elites). Moscow, 2006, no. 8, pp. 11 – 17.
5. Yvanov, V. H. Rol transnatsyonalnoi elytu v kontekste hlobalyzatsyonnykh protsessov (The role of transnational elites in the context of globalization processes). Moscow, 2003, no. 4, pp. 99 – 104.
6. Kochetkov, A. P. Vlast y elitu v hlobalnom informatsionnom obshchestve (Power and the elite in the global information society). Moscow, 2011, no. 5, pp. 8 – 21.
7. Panaryn, A. S. Iskushenie hlobalizmom (Temptation of globalism), Moscow, 2002, 416 p.
8. Khantinton, S. Stolknovenye tsyvylyzatsiy (Clash of civilizations), Moscow, 2003, 603 p.

9. *Shebanova, M. A.* Mezhdunarodnaia demokratiia kak sloi transnatsionalnykh politicheskikh elit (International democracy as a layer of transnational political elites), Moscow, 2012, no. 1. – pp. 136 – 148.
10. *Shepieliev, M. A.* Hlobalizatsiia upravlinnia yak mehatendentsiia suchasnoho svitovoho rozvytku (Globalisation governance as Megatrends of contemporary world development), Kyiv, 2004, 512 p.
11. Hunziker, R. The New Transnational Elite. Regime to access: <http://www.counterpunch.org/2012/08/07/the-new-transnational-elite/>

Артеменко Марина Андріївна – магістр
Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара
Адреса: 49010, м. Дніпропетровськ, просп. Гагаріна, 72
E-mail: marinartemenko@mail.ru

Artemenko Maryna Andriivna – master
The Oles Honchar Dnepropetrovsk national university
Address: 72, Gagarin Avenue, Dnipropetrovsk, 49010
E-mail: marinartemenko@mail.ru